

Rzeczownik

Rzeczowni to odmienna część mowy, która oznacza

przedmioty	– pióro, zeszyt,
osoby	– chłopiec, mama, Jurek
zwierzęta, rośliny	– pies, topola,
pojęcia	– etyka, prawo, dobro,
czynności	– bieganie, bieg, czytanie,
cechy	– młodość, wesołość, wysokość,

Odpowiada na pytania kto? co? Odmienia się przez przypadki i liczby, Występuje w rodzaju męskim, żeńskim, nikim (pamiętaj: rzeczownik nie odmienia się przez rodzaje a jedynie wyróżniamy rodzaj jakim danemu rzeczownikowi raz na zawsze został przypisany).

*Niech obetną uszy temu okrutni samuraje,
kto twierdzi, iż rzeczownik odmienia się przez rodzaje.*

1. Odmian przez przypadki.

Aby określić w zdaniu przypadek rzeczownika, trzeba zadać o ten rzeczownik dwa pytania w połączeniu z czasownikiem.

Kupiłam śliczny **prezent** mojej **koleżance**.

kupiłam (kogo? co?) **prezent** (B.)   kupiłam (komu? czemu?) **koleżance** (C.)

M.	Mianownik – kto? co ? (jest)	rycerz/ o - rycerz/ e
D.	Dopełniacz – kogo? czego? (nie ma?)	rycerz/ a – rycerz/ y
C.	Celownik – komu? czemu (się przyglądam)	rycerz/ owi – rycerz/ om
B.	Biernik – kogo co? (widzę)	rycerz/ a – rycerz/ y
N.	Narzędnik – z kim? z czym? (idę)	rycerz/ em – rycerz/ ami
Msc.	Miejscownik – o kim? o czym? (rozmawiam)	rycerz/ u – rycerz/ ach
W. –	Wołacz - wołam o	rycerz/ u! – rycerz/ e!

∅ – końcówka zerowa. oznacza brak końcówki rzeczownika w niektórych przypadkach

2. Temat i końcówka rzeczownika

Cześć wyrazu, która nie zmienia się podczas odmiany, nazywamy tematem. Natomiast część zmieniająca się w trakcie odmiany to końcówka.

3. Oboczność:

Podczas odmiany może zachodzić wymiana lub zanik głosek w temacie rzeczownika. Nazywamy to obocznością. Temat, w którym taka zmiana zachodzi, nazywamy tematem obocznym.

Mianownik - **much** – a

kotek -

Dopełniacz - **much** – y

kotk - a

Celownik - **musz**- e

tematy oboczne: mauch- : musz-

kotek, kotk-

oboczności – ch : sz (czyli –ch przeszło w –sz)

e : ∅ (czyli -e zaniknęło)

wąż	ą : ę	węż – a
las	a : e s : si	lesie- e
anioł	o : e ł : l	aniel – e

mąk-a	k : c	mąc- e
mod-a	d : dzi	modzi – e
baz-a	z : zi	bazi -e

4. Rodzaje rzeczownika

męski - ten chłopiec, piórnik, zeszyt

żeński - ta dziewczynka, droga, ławka

nijaki - to dziecko, boisko, łóżko

Aby określić rodzaj rzeczownika należy utworzyć go w formie mianownika liczby pojedynczej i dopasować zaimek wskazujący „ten”, „ta”, „to” (z harcerzami – M.l.poj. – harcerz – ten harcerz – r. m.).

Rzeczowniki nie odmieniają się przez rodzaje. Natomiast określamy rodzaj rzeczownika. Rzeczownik w każdej formie gramatycznej zachowuje ten sam rodzaj.

Uwaga!!!! Częsty błąd językowy!!!

Użycie zaimka wskazującego z rzeczownikiem musi być w zgodzie z formą gramatyczną (jeśli w zaimku na końcu jest ę rzeczownik też musi mieć ę).

tę książkę, **tę** dziewczynę, **tę** szkołę (tą szkołę, tą dziewczynę, tą szkołę),

z **tą** książką, z **tą** dziewczyną, z **tą** szkołą

5. Wyrażenie przyimkowe

Przyimek to nieodmienna część mowy. Określa najczęściej położenie przedmiotu (osoby) względem innego przedmiotu (w, przy, nad, pod).

Przyimek z rzeczownikiem tworzy w zdaniu wyrażenie przyimkowe

Idzie **do parku**.

Położył **na talerzu**

Kopie **pod stołem**.

6. Rzeczowniki dzielimy na:

- a. ze względu na żywotność przedmiotu, (desygnatu) do którego się odnosi dana nazwa:
  - żywotne - te, które nazywają ludzi, zwierzęta, czyli istoty żyjące i poruszające się obecnie lub dawniej (lekarz, pies)
  - nieżywotnie – te, które nazywają przedmioty materialne, niebędące jednak ani człowiekiem, ani zwierzęciem, (dąb, storczyk, budynek).
- b. ze względu na osobowość przedmiotu, do którego się odnosi dana nazwa:
  - osobowe – te, które nazywają realne lub fikcyjne osoby, czyli istoty rozumne i obdarzone wolą (ojciec, mędrzec, Bóg, Marsjanin)
  - nieosobowe – te, które nazywają nie osoby, a więc zwierzęta, rośliny przedmioty (kot, las, tygrys)
- c. ze względu na indywidualność przedmiotu, do którego się odnosi dana nazwa:
  - pospolite – te, które są nazwami ogólnymi, np. człowiek, pies,
  - własne – te, które wskazują na określoną, wskazaną, konkretną osobę lub rzecz: Polska, Jakub, Poznań, Wisła,
rzeczowniki własne piszemy wielką literą - Polska, Grecja
ale przymiotniki małą literą - język polski. obywatel grecki